

Цифрлық қоғам жағдайындағы техногуманизм және еңбек қауіпсіздігінің құндылықтық трансформациясы

Технологиялық прогресс пен адам болмысының қиылысуы: философиялық-әлеуметтік зерттеу

ДӨНГЕЛЕК ҮСТЕЛ ЖҰМЫСЫ БАЯНДАМАСЫ

Автор: Пірназаров Нұрназар

Кіріспе

Жаңа өркениеттік кезең: цифрлық қоғам

Негізгі байқау

Бүгінгі цифрлық трансформация — тек технологиялық өзгеріс емес. Бұл адамның өмір сүру формаларының, еңбек қатынастарының және құндылықтар жүйесінің түбегейлі қайта құрылуы.

Орталық сұрақ

Жасанды интеллект, Big Data, автоматтандыру және цифрлық платформалар адамның еңбек ету тәсілін, қарым-қатынасын және өзін-өзі қабылдауын өзгертіп отыр. Осы тұрғыдан негізгі сұрақ туындайды:

Технологиялық даму адамға қызмет ете ме, әлде адам технологиялық жүйенің бір элементіне айналып бара ма?

I Бөлім

Техногуманизм: мәні және философиялық негіздері

Техногуманизм — технологиялық прогресті тек тиімділік немесе экономикалық өсім тұрғысынан емес, адам болмысының сапасы, оның еркіндігі, қадір-қасиеті және әлауқаты тұрғысынан бағалайтын заманауи философиялық бағыт.

Техногуманизмнің теориялық негізі

Классикалық гуманизмнен — техногуманизмге

Классикалық гуманизм

Адам барлық құндылықтардың орталығы ретінде қарастырылады. Технология — адамның сыртқы, бөтен құралы.

Техногуманизм

Адам мен технология арасындағы қарым-қатынас жаңа деңгейге көтерілді.
Технология — адам өмірлік кеңістігінің ажырамас бөлігі.

Математикалық модель

$TN = f(T + V + I)$ — мұндағы T : технологиялық фактор, V : құндылықтар жүйесі, I : интеграция механизмі.
Технология құндылықтармен үйлескенде ғана қоғам үшін пайдалы болады.

- ❑ Егер технология адам мүддесіне қызмет етпесе, ол әлеуметтік теңсіздікке, бақылаудың күшеюіне және адам еркіндігінің шектелуіне алып келуі мүмкін.

II Бөлім

Цифрлық қоғам және еңбек трансформациясының үш бағыты

Еңбектің виртуалдануы

Қашықтан жұмыс, онлайн платформалар еңбек пен кеңістік арасындағы байланысты әлсіретті. Жұмыс уақытының шексіздігі, жеке өмір мен кәсіби өмір шекарасының жойылуы жаңа қауіп болып отыр.

Еңбектің интеллектуалдануы

Физикалық еңбек үлесі азайып, когнитивтік және шығармашылық еңбек алдыңғы қатарға шықты. Ақпараттық артық жүктеме, стресс және эмоционалдық күйіп кету негізгі мәселеге айналды.

Еңбектің алгоритмдануы

Жасанды интеллект еңбек процесін басқаруда маңызды рөл атқара бастады. Қызметкерлердің өнімділігі цифрлық көрсеткіштер арқылы бағаланады, шешімдер автоматтандырылған жүйелер арқылы қабылданады.

III Бөлім

Еңбек қауіпсіздігінің жаңа мазмұны

Дәстүрлі индустриалдық қоғамда еңбек қауіпсіздігі физикалық қауіп-қатерлерден қорғауға бағытталған болатын. Цифрлық қоғамда бұл ұғым кеңейді және күрделене түсті – ол адамның өмір сапасына қатысты кешенді әлеуметтік-философиялық категорияға айналды.

Еңбек қауіпсіздігінің компоненттері

Төрт негізгі өлшем

Психологиялық қауіпсіздік

Қызметкерлердің эмоционалдық жағдайы, стресс деңгейі, мотивациясы және жұмысқа қанағаттануы еңбек қауіпсіздігінің маңызды көрсеткіштері.

Ақпараттық қауіпсіздік

Жеке деректерді қорғау, кибершабуылдардың алдын алу, ақпараттық тәуекелдерді басқару — еңбек процесінің ажырамас бөлігі.

Цифрлық қауіпсіздік

Алгоритмдік бақылау, деректердің заңсыз пайдаланылуы және цифрлық тәуелділік — онлайн платформаларда жұмыс істеудің жаңа қауіптері.

Әлеуметтік қауіпсіздік

Еңбек тұрақтылығы, әлеуметтік кепілдіктер, еңбек құқықтарының сақталуы — кешенді қауіпсіздіктің іргетасы.

Құндылықтық трансформация: төрт негізгі тенденция

1

Физикалық → Психологиялық

Өндірістік жарақаттардан — стресс пен эмоционалдық күйзеліске қарсы күреске.

2

Бақылаудан → Сенімге

Алгоритмдік бақылауды техногуманистік сенімге негізделген еңбек қатынастарымен алмастыру.

3

Өнімділіктен → Әл-ауқатқа

Экономикалық тиімділіктен — қызметкердің өмір сапасы, денсаулығы және психологиялық жайлылығына.

4

Жеке → Жүйелік жауапкершілік

Еңбек қауіпсіздігі жұмысшының ғана емес, ұйымның, мемлекеттің және қоғамның ортақ жауапкершілігі.

V Бөлім

Техногуманистік еңбек қауіпсіздігінің жаңа моделі

Математикалық модель

$$LS = f(T + S + V)$$

LS — еңбек қауіпсіздігі T — технологиялар S — әлеуметтік жүйе V — құндылықтар

Модельдің негізгі принциптері

- **Технологиялар** — тиімділіктің емес, қауіпсіздіктің қызметінде болуы тиіс.
- **Әлеуметтік институттар** — тиімді реттеу механизмдерін қалыптастыруы қажет.
- **Құндылықтар жүйесі** — адам әл-ауқатын барлық шешімдердің орталығына қоюы тиіс.

Цифрлық қоғамдағы негізгі қауіптер

Цифрлық қоғам еңбек қауіпсіздігіне қатысты жаңа қауіптерді туындатады. Бұл қауіптер тек техникалық емес — олар **философиялық және экзистенциалдық сипатқа ие**, адамның еркіндігіне, автономиясына және өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндіктеріне тікелей әсер етеді.

Цифрлық бақылау

Жеке еркіндіктің шектелуі, алгоритмдік қадағалау және автономияның жоғалуы.

Ақпараттық артық жүктеме

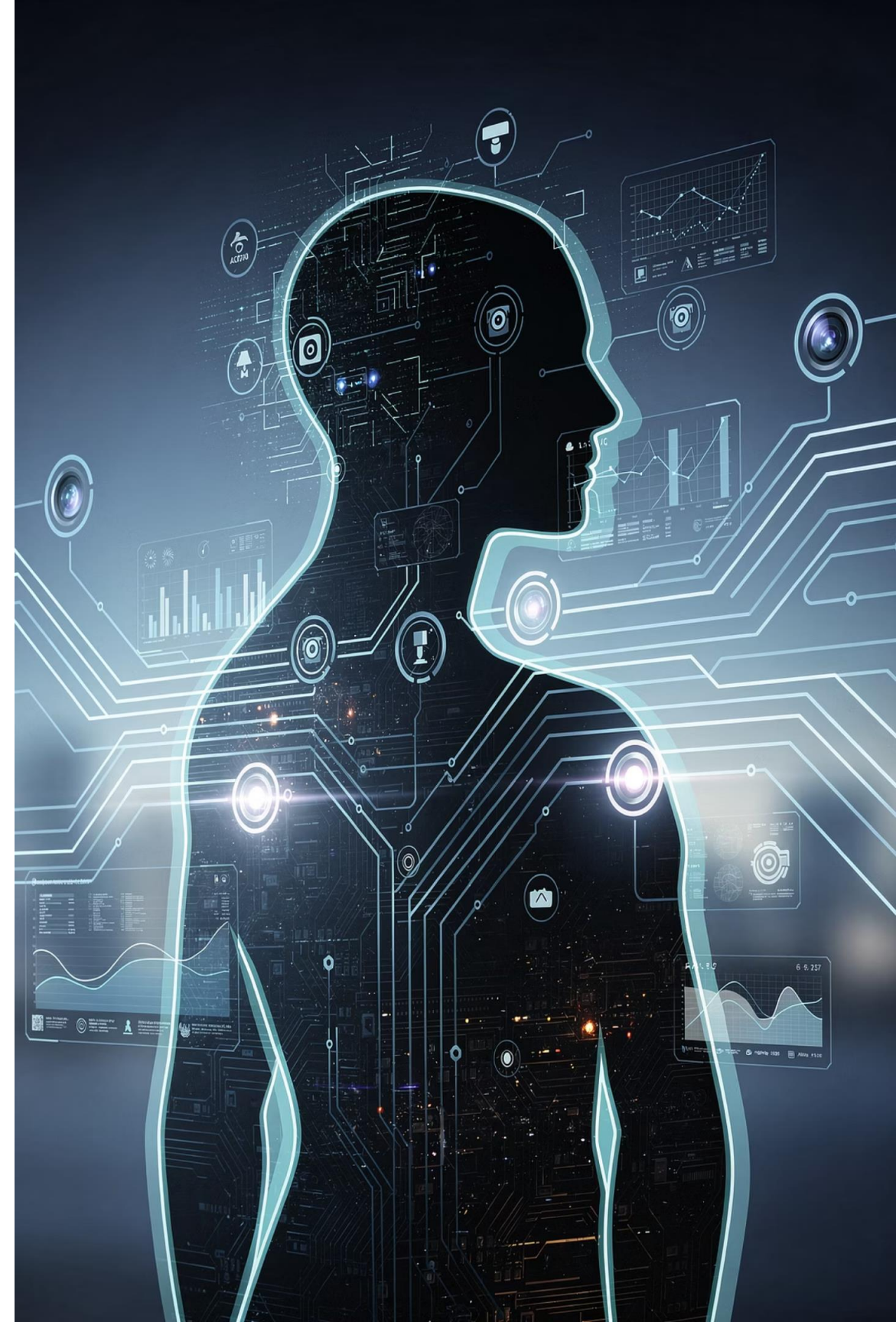
Когнитивтік шаршау, шешім қабылдау қабілетінің төмендеуі, созылмалы стресс.

Еңбек тұрақсыздығы

Автоматтандыру мен платформалық экономиканың туындатқан прекаризация үдерісі.

ЖИ-ге тәуелділік

Жасанды интеллектке шамадан тыс сүйену — адамның сыни ойлау мен шығармашылық қабілетін әлсіретеді.

Қорытынды

Технология мен адам арасындағы үйлесімділік

Болашақта ең маңызды мәселе — технологияның даму деңгейі емес, оның адамға қаншалықты қызмет ететіндігі.

Техногуманизм

Цифрлық қоғамда әлеуметтік дамудың философиялық бағыты ғана емес — қажетті шарты.

Еңбек қауіпсіздігі

Физикалық, психологиялық, әлеуметтік және цифрлық өлшемдерді қамтитын кешенді ұғым.

Басты міндет

Цифрлық қоғамды гуманистік құндылықтар негізінде дамыту және технология мен адам арасындағы үйлесімділікті сақтау.